

18 may 1992-ci il. Həmin tarixdəki Sədərək hadisələrindən 33 il keçir. Lakin tarix olduğu kimi qalır, unudulmur...

Ölkənin başını qara buludlar altında ilk zərbə gören bölgələrdən biri Ermənistanla sərhəddə yerləşən Sədərək oldu. Hələ qanlı Yanvar hadisələrindən iki gün əvvəl 1990-cı il yanvarın 18-i Sədərəyə hücum edən düşmən mühüm strateji əhəmiyyətə malik olan Kərki kəndini işğala məruz qoyur. Naxçıvana giriş qapısı kimi Sədərək mühüm əhəmiyyət daşıyırdı və hədəfdə bütövlüklə Sədərək səddini yarmaq, Naxçıvanı işğal etmək idi. Beləcə, Sədərək ağır sınaqla üz-üzə qalır. Düşmən Sədərəyi ağır artilleriya atəsinə tutmağa başlayır. Eşidilən atəş səsləri sədərəklikləri səfərbər edir. Naxçıvanın müxtəlif bölgələrindən - Şərurdan, Ordubaddan, Culfadən, Babakdən, Naxçıvan şəhərindən gələnler sinələrini düşmənin önündə sipər edirlər. Yanvarın 19-da Sədərək ilk şəhidlərini verir: Məhərrəm Seyidov, Mirhəşim Seyidov, Məmməd Məmmədov, Etibar Əhmədov, İdris Məmmədov, Abbasəli Nəzərliev, balaca Malik və Elvin qardaşları.

Düşmənin məkrli planı, güclü texnika ilə qəfil hücumu və bu qəfil hücumu hazırlıqlı olmayan sədərəklikləri. Sədərək Naxçıvanın müdafiə qalasına çevrilir. 1990-cı il iyulun 22-də Naxçıvana gələn Ulu Öndər Heydər Əliyev iyulun 28-də Sədərəkə kendinə gəlir. Sədərəkə baş verən hadisələrdən, azğın ermənilərin Sədərək üzərinə hücumlarından danışıraq oranın əhalisini daha dözümlü, daha əzmkar olmağa, düşmənin qarşısında daha metanətlə dayanmağa səsləyir.

Bu yurd yeri 1990-93-cü illərdə 14 dəfə ermənilərin güclü hücumuna mə-

ruz qalıb. Sədərəyə 300-ə yaxın top mərmisi atılıb, 500-ə yaxın ev, məktəb, ictimai-iznibati binalar, sosial obyektlər dağıdılıb.

Sədərəkə qanlı döyüşlər 1992-ci ilin mayına təsadüf edir. 18 may tarixində strateji baxımdan mühüm coğrafi mövqedə yerləşən Laçın rayonu Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilir. Ermənilərin digər planına əsasən həmin gün Sədərək səddi də yarılmalı idi. Digər tərəfdən məqsəd Naxçıvanı Türkiyə ilə birləşdirəcək strateji məntəqəni nəzarətə götürmək idi.

Erməni təcavüzkarları bütün qüvvələrini cəmləşdirib üç istiqamətdən - Əjdəkan dağı, Bəşbarmaq-Ucubiz və Mıldağı-Qaraburun istiqamətlərindən hücumu keçir. Düşmənin ağır hücum əməliyyatları nəticəsində Sədərək 32 şəhid verir. Yaralıların sayı isə bundan da çox. Mılda şəhid olanlardan bir nəçsinin cəsədini götürmək mümkün olmur. Ulu Öndər Heydər Əliyevin sayı nəticəsində 10 gün sonra şəhidlərimiz

döyüşdükləri sengerdən götürülərək torpağa tapşırılır. Dahi lider Heydər Əliyev həmin ağır günlərdə Sədərək müdafiəsində yarananların taleyinə bir an belə biganə qalmır, onların müalicəsi ilə maraqlanır, ağır yaralıların qardaş Türkiyənin müxtəlif şəhər xəstəxanalarına göndərilməsi üçün ciddi tapşırıqlar verir. Beləliklə, öz yurdunda mərd-mərdənə dayanan sədərəklikləri və onların köməyinə yetən Vətən oğullarının gücaeti sayəsində düşmənin Sədərək planı yerlə-yeksan olur. Bununla belə baş verən hadisələri, düşmənin riyakar hücumunu dünyaya çat-

dırmaq üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirilir.

O zaman Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri vəzifəsində çalışan Ulu Öndər Heydər Əliyevin ciddi siyasi və diplomatik fəaliyyəti nəticəsində vəziyyət stabiləşdirildi, erməni təcavüzünə qarşı ciddi diplomatik savaşa açıldı, dünya mediasının diqqətini Naxçıvana yönəltməklə, bölgəyə qarşı məkrli planların qarşısı alındı. Bir çox dövlət və beynəlxalq təşkilatlar Naxçıvana hücumları pislədi. Həmin dövrdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin çağırışı ilə Almaniyanın "ARD" kanalı Naxçıvana gələrək, döyüşləri və real vəziyyəti işıqlandıran videoreportaj hazırladı. 1992-ci il mayın 28-i tarixə əlamətdar hadisə kimi düşür. Türkiyənin baş naziri Süleyman Demirelin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Heydər Əliyevin iştirakı ilə Naxçıvanı Türkiyə ilə birləşdirən "Ümid" körpüsü açılır. Beləcə, ermənilər Naxçıvanı işğal ümidləri puça çıxır.

1993-cü ilə qədər davam edən döyüşlərdə naxçıvanlılar ulu öndər Heydər Əliyevin ətrafında sıx birləşərək Sədərəyi mərdliklə qorumağa müvəffəq olurlar. Nece deyirlər, el b r olsa, dağ oynadar yerindən.

Artıq o hadisələrin üzərindən illər keçib. 44 günlük Vətən müharibəsi ermənilərin neinki Naxçıvan, ümumən Qarabağ xəyallarının üstündən birdəfəlik xətt çəkib. Azərbaycan 90-cı illərin Naxçıvanı qoruyub, bu gün dünyada öz siyasi çəkisi, söz sahibi olan ölkəmizin daha da parlaq gələcəyi üçün mühüm layihələr gerçəkləşdirilir. Məcburi köçkünlər öz yurduna, yuvasına qayıdır. Qarabağ, Şərqi Zəngəzur nəhəng tikinti meydançasına çevrilir.

Baş verən hadisələr, qanlı faciələr artıq tarixə qovuşub. Lakin biz o tarixi heç vaxt unutmuruz. Zəfer yolunda çıxır açan şəhidlərimiz isə hər zaman ehtiramla anılacaq.

Ruhiyyə RƏSULOVA
"Şərq qapısı" qəzetinin
məsul katibi